

Afscheidsbrief aan Jeroen Dijsselbloem

Met de bailout van de trojka werd de Griekse bevolking niet geholpen. Waarom moeten zij dan wel voor die schulden bloeden?

LEONADIS VATIKIOTIS

Econoom en journalist bij het Griekse opinieblad Epikaira

Beste Jeroen,
Het is voor jou geen nieuws dat de Griekse economie door de toenemende druk van de eurozone op de Griekse regering in een 'double-dip'-recessie terecht dreigt te komen. Tussen 2008 en 2014 heeft de Griekse economie bijna een kwart van haar waarde verloren (van € 232,92 mrd naar € 179,08 mrd), een van de meest dramatische recessies in de ontwikkelde kapitalistische wereld in vreedstijd. Deze recessie, die begon als een typisch kapitalistische crisis, verslechterde abrupt door de draconische bezuinigingsmaatregelen die de trojka vanaf mei 2010, met het eerste memorandum van overeenstemming tussen Griekenland en zijn schuldeisers, heeft opgelegd. In die periode is de werkloosheid gestegen tot 27%, zijn de salarissen met gemiddeld 40% gedaald, en hebben informele en flexibele vormen van arbeid een hoge vlucht genomen. Om kort te gaan: kapitaal heeft een historische overwinning behaald op de arbeidersklasse in Griekenland, en niet alleen op economisch gebied. Hetzelfde geldt namelijk voor de sociale rechten en (burger) vrijheden.

Aan deze periode leek een einde te komen tijdens de verkiezingen van 25 januari 2015,

met de overweldigende nederlaag van pro-bezuinigingspartijen zoals de conservatieve Nieuwe Democratie en de sociaal-democratische Pasok en de overwinning van het linkse Syriza dat een coalitieregering vormde met de Onafhankelijke Grieken (Anel), een rechtse anti-bezuinigingspartij. Maar ondanks de duidelijke boodschap tegen de bezuinigen van de Griekse kiezer aan de instellingen van de Europese Unie en in het bijzonder de Europese Commissie en de Europese Centrale Bank, hebben die de Griekse economie de afgelopen maanden de duimschroeven verder aangedraaid in een poging de nieuwe regering de opgelegde bezuinigingsmaatregelen te laten slikken. Dat uitte zich bijvoorbeeld in nieuwe pensioenverlagingen en verhoging van de btw.

De aanhoudende chantagepraktijken van de eurogroep onder leiding van Dijsselboem, die zich als verlengstuk van Duitsland opstelt, jegens de nieuw verkozen Griekse regering benadrukken het intrinsiek ondemocratische karakter van de Europese Unie. Zwaaiend met recente besluiten van EU-topontmoetingen, zoals het begrotingspact en het Europees semester, staan Brussel en Frankfurt onverschillig tegenover de wens van een volk dat hun

beleid en dictaat afwijst. Als dit geen geïnstitutionaliseerde onderdrukking is, hoe moeten we het dan aanduiden?

In werkelijkheid is de agressie van de Griekse schuldenaars, die de grootste verantwoordelijkheid dragen voor de maatschappelijke malaise van de laatste jaren, toe te rekenen aan diezelfde regering van Syriza en Anel. Op 20 februari 2015 ondertekende de Griekse regering een onaanvaardbare resolutie van de eurogroep en tekende daarmee haar politieke overgave. De overeenkomst behelsde onder meer het volgende: 'De Griekse autoriteiten herhalen ondubbelzinnig hun verbintenis tot volledige en tijdige nakoming van de financiële verplichtingen aan al hun schuldeisers.' Al spoedig zorgde deze overeenkomst voor de eerste meningsverschillen binnen Syriza. De betreffende zin laat zich gemakkelijk lezen als schulderkenning, waarmee de algemene roep om het schrappen van de schuld definitief van de baan is. Twee jaar geleden nog had het congres van Syriza besloten om het grootste deel van de schuld te schrappen. De volksbewegingen hadden in 2011 al dezelfde eis gesteld.

Kwijtschelding van de Griekse staatsschuld is niet tegen het Europese volk gericht, maar is een kwestie van sociale rechtvaardigheid. Het waren de Griekse en Europese banken en niet de Grieken zelf die profiteerden van de bailout van het IMF, de EU en de Europese Centrale Bank. In 2010 had de Griekse regering in totaal € 317 mrd uitstaan bij deze financiële instanties.¹ Toen de paniek op de financiële markten op zijn hoogtepunt was, sprong de trojka bij. De Griekse reddingsoperatie was daarmee niets meer dan de redding van de particuliere schuldeisers die in 2010 in de problemen kwamen.

Op 31-12-2009 was het grootste deel van de Griekse obligaties in handen van Franse en Duitse banken. Een paar maanden later, tijdens de IMF-besprekingen over de eerste lening aan Griekenland, kondigden alle vertegenwoordigers van de Europese landen aan dat ze niet van plan waren om het geld van de

reddingsoperatie voor eigen gewin te gebruiken, dus om hun banken te redden. Met name 'de Nederlandse, Franse en Duitse voorzitters brachten aan de raad van bestuur over dat hun commerciële banken zich verplichtten om Griekenland te steunen en hun posities globaal te handhaven'.²

Zoals al door velen voorspeld gebeurde precies het tegenovergestelde. Begin 2010 hielden Europese banken voor € 122,6 mrd aan Griekse obligaties aan in hun portefeuilles. Nog maar twee jaar later hadden ze hun posities met behulp van de trojka-leningen gehalveerd tot

De huidige schuldexplosie is de schuld van de trojka

€ 65 mrd. Vervolgens werd in februari 2012 een 'haircut' (afwaardering) toegepast op Griekse obligaties door inzet van Private Sector Involvement, ofwel betrokkenheid van marktpartijen. De strikte voorwaarden waarmee dit gepaard ging luiden de grootste maatschappelijke kaalslag van het moderne Griekenland in: algehele loonsverlaging, massa-ontslag van ambtenaren en privatiseringen.

De tragiek ligt hierin dat de overheids-schuld uiteindelijk juist steeg, ook al was de Griekse haircut in 2012 nog groter dan die van Argentinië in 2001 (\$ 100 mrd tegenover € 105 mrd). Als gevolg hiervan ligt onze staatsschuld nu volgens Eurostat op € 317,1 mrd (177,1% van het bbp), tegen € 299,7 mrd (129,4% van het bbp) op 31-12-2009. Het is duidelijk dat de huidige schuldexplosie uitsluitend te wijten is aan jouw trojka, die een dodelijke mix van neoliberale macro-economische recepten heeft losgelaten op Griekenland, met een ongekende recessie tot gevolg.

Wat ligt meer voor de hand dan dat de schuldeisers nu voor hun fouten boeten? Inderdaad heeft het Griekse parlement de twee leningsovereenkomsten (in 2010 en 2012) niet

bekrachtigd, zelfs niet met een eenvoudige meerderheid van 151 stemmen, hoewel internationale overeenkomsten volgens de Griekse grondwet een meerderheid van 180 stemmen vereisen.

Kwijtschelding van de staatsschuld is niet alleen een kwestie van sociale rechtvaardigheid. Het gaat er ook om de aanval van het kapitaal af te slaan en de levensomstandigheden voor 99% van de mensen te verbeteren. Om één voorbeeld te geven: in tegenstelling tot de rest van Europa ontvangt in Griekenland slechts zo'n 15% van de werklozen een werkloosheidsuitkering, die slechts twaalf maanden wordt uitgekeerd. De bijstand bestaat zelfs helemaal niet. De totale kosten om alle werklozen een uitkering (à € 360 per maand, gedurende één jaar) te betalen zouden € 6 mrd bedragen — precies het bedrag dat Griekenland dit jaar aan rente betaalt (afgezien van het geld dat naar

Een Grexit is niet het einde, maar een nieuw begin

IMF gaat: € 747 miljoen op 12 mei, € 1,53 miljard in juni 2015, enz.). In deze context kunnen we het huidige dilemma van Griekenland als volgt omschrijven: alle werklozen een uitkering betalen óf de overheidsschuld blijven afbetalen ten bate van de schuldeisers, waarmee de laatste resten van het vangnet voor de armsten worden weggetrokken?

Daarom moet Griekenland alle verdere betalingen aan schuldeisers staken en de overheidsschuld schrappen met behulp van binnenlandse wetgeving, de grondwet en het internationale recht waaruit blijkt dat deze schuld onwettig, ongeoorloofd en verfoeilijk is. We zijn ons er terdege van bewust dat een dergelijk besluit zal leiden tot het uitstappen van Griekenland uit de eurozone en de EU. Een Grexit en een afscheid van de EU is voor het Griekse volk net zo noodzakelijk als de ge-

meenschappelijke munt voor Duitsland noodzakelijk is om een lage wisselkoers te houden als basis voor zijn exportgerichte groei en enorme interne markt (namelijk de hele eurozone), waardoor Duitsland de lonen kan drukken zonder zich zorgen te hoeven maken over zijn consumptie of productie.

Maar we weten ook dat bezuinigingsdrift niet alleen voorbehouden is aan de eurolanden. Ook de Britten lijden onder dit beleid. Het verschil met Griekenland is dat als de Britten voor een anti-bezuinigingspartij stemmen, ze niet langer 'bedroom tax' (belasting voor mensen met een 'ruime' sociale woning) hoeven te betalen. Voor Grieken is een regeringwissel niet genoeg. Wij moeten ook toestemming vragen aan jou, Jeroen.

Ik weet het, de exit uit de eurozone en de EU is voor de meerderheid van de Griekse bevolking geen eis. Volgens opiniepeilingen is slechts 25% à 30% voorstander van het verlaten van de euro. De Griekse voorkeur voor de EU en de gemeenschappelijke munt ligt in het feit dat Europa (en dus de EU en de euro) vooral voor oudere generaties staat voor een hogere levensstandaard en de welvaartstaat, ondanks het feit dat de EU aan alle lidstaten bezuinigingen oplegt. Voor oudere generaties die het kolonelsregime van 1967–1974 bewust hebben meegemaakt, betekent de EU ook democratie. De Griekse keuze hangt bovendien samen met de brede propaganda die Grexit gelijkstelt met politieke chaos, armoede, wachtrijen bij winkels en lege schappen in de supermarkten. Daarbij wordt voor het gemak echter vergeten dat er voor de toetreding tot de EU en de eurozone van al deze zaken geen sprake was in Griekenland.

In Griekenland is nooit een openbaar of officieel debat gevoerd over monetaire soevereiniteit, niet onder verantwoordelijkheid van bezuinigingswillige partijen als ND en Pasok maar evenmin onder Syriza. Hoewel een aanzienlijk deel van Syriza achter het idee van een exit staat, heeft de partij een politieke dialoog hierover, met afweging van de voors en tegens, nooit geaccepteerd.

Mocht het tot een Griekse afwijzing van de schulden komen, een Grexit of zelfs het verlaten van de EU, dan staat dit geenszins gelijk aan een zelfgekozen isolement. Het betekent een afwijzing van de ongelijke verhoudingen die in de eurozone, de EU en het IMF zijn geïstitutionaliseerd. Als alternatief zou Griekenland een nieuw raamwerk van internationale betrekkingen kunnen opbouwen gebaseerd op wederzijds respect.

Afscheid nemen jou is een mooi alternatief voor de draconische bezuinigingen en brute loonkortingen uit naam van een begrotingsevenwicht waar zij allen vroeg of laat slachtoffer van zullen worden. Griekenland zal dan slechts het begin blijken...

Met vriendelijke groet, Leonadis

Vertaling: Asaf Lahat

Noten

1 T. Jones (2015), 'Six points about Greece's debt', *Jubilee*

debt campaign, jubileedebt.org.uk/reports-briefings/briefing/six-key-points-greek-debt-weeks-election#_edn2.

2 Zie www.wsj.com/articles/SB10001424052702304441404579119180237594344.